

İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansımalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

İrem GÜNAL^{1**} & Hakan AKDAĞ²

Gönderilme Tarihi: 18 Kasım 2021 Kabul Tarihi: 20 Aralık 2021
DOI: 10.38015/sbyy.1025581

Öz:

Bu çalışma ilköğretim hayat bilgisi programının ortaokul sosyal bilgiler programına yansımalarını görebilmek amacıyla yapılmıştır. Eğitimin bir toplumun gelişmesinde önemli olduğu bilinmektedir. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin temelinde insan olması ve insanı gerekli yaşam becerileriyle yetiştirmeyi hedeflemesi bakımından, ilköğretim ve ortaokul döneminin temel dersleri arasında olduğu ifade edilebilir. Birbirini tamamlayıcı ve geliştirici bağlantıların etkili öğretim açısından önemli olduğu söylenebilir. Değişen ihtiyaçlar ve gelişmelere bağlı olarak öğretim programları ışığında nitelikli ve etkin vatandaşlar yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Öğretim programları ülkenin ve içinde bulunulan çağın niteliklerine uygun olarak gerekli düzeltmelerle yeniden ele alınmaktadır. Programın teorik kısmının yanında, pratikte öğretmenlere önemli görev düşmektedir. İlkokul ve ortaokul dönemleri bireylerin hayatlarını şekillendirdikleri önemli dönemlerdendir. Bu bakımdan hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi arasındaki bağlantının öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmesi de bu ilişkinin ortaya çıkarılmasında önemli olacaktır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada öğretmenlerle görüşme yapılarak açık uçlu soru formu tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ilinde yer alan devlet ve özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma 2020-2021 eğitim öğretim döneminde gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak öğretmenlerin program ve bu dersler arasındaki ilişki hakkındaki görüşlerine ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında programların kullanışlı olduğu, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin öğrenciyi hayata hazırladığı, ders içeriklerinin yoğun olduğu, program değişiklikleri hakkında bilgilendirme çalışmalarının yetersiz olduğu gibi çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Keywords: Hayat bilgisi, sosyal bilgiler, öğretim programı.

Abstract:

This study was carried out in order to see the reflections of the primary school life

Atf:

Günel, İ. & Akdağ, H. (2021) İlkokul hayat bilgisi öğretim programının sosyal bilgiler öğretim programına yansımalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 5(2), 493-517. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1025581>

¹Mersin University, Turkey. Orcid ID: 0000-0002-7441-1246

²Mersin University, Turkey. Orcid ID: 0000-0002-7892-7733

*Bu çalışma birinci yazarın Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda hazırladığı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

**Corresponding Author: iremgunal12@gmail.com

studies program on the secondary school social studies program. It is known that education is important in the development of a society. It can be stated that life studies and social studies courses are among the basic courses of primary and secondary school, in terms of being human and aiming to raise people with necessary life skills. It can be said that complementary and improving connections are important for effective teaching. Depending on the changing needs and developments, qualified and effective citizens are tried to be trained in the light of the curriculum. Curriculums are reconsidered with necessary corrections in accordance with the characteristics of the country and the current era. In addition to the theoretical part of the program, teachers have an important role to play in practice. Primary and secondary school periods are important periods in which individuals shape their lives. In this respect, examining the connection between life studies and social studies course according to teachers' views will be important in revealing this relationship. In the study, in which the qualitative research method was used, the open-ended question form technique was applied by interviewing the teachers. The study group of the research consists of classroom teachers and social studies teachers working in public and private schools in Mersin. The study was carried out in the 2020-2021 academic year. Using a semi-structured interview form, teachers' views on the relationship between the program and these courses were obtained. The obtained data were analyzed by content analysis. In the light of the findings, various results were obtained such as the usefulness of the programs, the life studies and social studies courses prepared for the students, the intense course contents, and the insufficient information on program changes.

Key Words: Life study, social studies, teaching program.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanoğlu kendini ve çevresini anlama çabası içindedir. İçinde yaşadığımız yüzyıl çerçevesinde, bilişim teknolojilerindeki gelişimin bireyler üzerindeki etkisinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Eğitimin işlevlerinden biri de toplumun gerektirdiği nitelik ve becerilere uygun bireyler yetiştirmektir. Kalaycıoğlu'na (2007) göre, bilim ve teknolojide meydana gelen değişimler toplumu etkilemekte, buna bağlı olarak toplumda yer alan bireyleri ve eğitim sistemine ilişkin unsurlarda değişimi ortaya koymaktadır.

Eğitim, dünyanın en gelişmiş varlığı olarak nitelendirilen insan için doğumdan ölüme kadar geçen bir süreçtir. Bu süreç toplu şekilde yaşamını sürdüren insanlar için önce kendileri sonra içinde yaşadıkları toplum için önemli bir yere sahiptir (Yağcı & diğ., 2016). Eğitim öğretim sürecinde uygulanan programlarla toplumun ihtiyacı olan kişilerin yetişmesi sağlanmaktadır. Eğitim programlarında bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde gerekli düzenleme çalışmaları yapılmaktadır (Ersoy & Kaya, 2008).

Eğitimin önemli basamaklarından biri olan ilköğretim dönemi, birçok temel nitelikte bilgi ve becerilerin öğrenildiği yıllardır. Çocukların tutum ve davranışlarının yanı sıra ailesine, çevresine ve sosyal hayatına karşı ilişki ve davranışlarının geliştiği dönemdir. Akdağ'a (2014:2) göre çocukların gelecek yaşamını etkileyen davranışların çoğu ilköğretim döneminde kazanılmaktadır. Çocukları, yaşadıkları doğal ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak ve onları ilerideki eğitim basamaklarına hazırlamak ilköğretimin en önemli amacıdır. Bu amaca ulaşmak için eğitimin kalitesi konusunda sürekli yenileme ve iyileştirme çalışmaları yapılması önemli görülmektedir. İlköğretim, her vatandaşın hayatta karşılaştığı ve karşılaşabileceği kişisel ve toplumsal değerlere çözümler sunma, toplumsal değerlere ve sistemlere uyum sağlama, yaşam boyu öğrenme ve gelişimin temelini oluşturmaya katkı sağlamaktadır (Gülcan & diğ., 2003).

İlköğretim aşamasına ulaşan bireyler planlı ve hedefe yönelik eğitim aşamasına girerek yeni bilgi ve becerilerle davranış örüntüleri oluştururlar. Bu bakımdan eğitim ve kişisel gelişimde ilköğretim, önemli bir rol oynamaktadır (Akdağ, 2008). Ailede başlayan eğitim, okul kurumlarında devam etmekte ve hayat boyu sürmeye devam eden gelişme sürecidir. Okul öncesi döneminden sonra gelen ilköğretim dönemi birbirini tamamlayan ve birikimli olarak

ilerleyen bir süreçtir. Eğitim yaşantılarıyla edinilen bilgi, beceri ve tecrübelerle bireylerin ileriki hayatlarında kalıcı etkiler oluşturduğu söylenebilir. Akbal'a (2009) göre, eğitim sisteminin temel taşı olarak görülen ilköğretim süreci, bireylerin toplumda uyum içinde yaşama ve kazandıkları bilgi ve becerilerle hayatlarında verimli ve daha üretken bir seviyeye gelmelerine yardımcı olmaktadır.

Eğitim kurumları, çocukların sosyalleşmelerini ve iyi birer vatandaş olarak yetişmelerini amaçlamaktadır. Ülkemizde 1, 2 ve 3. sınıfta hayat bilgisi ve 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler dersleri bu amacın gerçekleşmesinde rol oynayan en önemli derslerden biri olduğu ifade edilebilir. Tuncer (1998:1) hayat bilgisi öğretiminin, öğrencileri toplumun demokratik vatandaşları olarak hazırlamak ve onların karşılaşılabilecekleri problemlerle ilgili mantıklı kararlar almalarını sağlamayı amaçladığını belirtmektedir. Sosyal bilgiler, çocuğun topluma entegre olmasına ve yaşamda karşılaştıkları sorunları aşmalarına yardımcı olmaktadır (Yeşiltaş, 2006). Sosyal bilgiler ve hayat bilgisi dersleri ilkökul döneminin mihver derslerindedir. Sabancı ve Şahin'e (2005:383) göre hayat bilgisi dersi, öğrencilerin bilinçli şekilde çok yönlü ilişkilerini oluşturmaya başladıkları birinci dönem derslerinin "bel kemiği", ikinci dönem derslerinin de temelini oluşturması bakımından farklı ve önemli görülmektedir. Hayat bilgisi dersi çocukların bu dönemlerde kendini tanıması, çevresinin farkında olmasında yardımcı olmaktadır. Çocukların yakın çevresinden hareketle etrafında devam etmekte olan olay ve durumları anlamlandırmasına katkıda bulunmaktadır. Hayat bilgisi dersinin temel yaşam becerilerinin kazanılmasında önemli rolü olduğu söylenebilir. Çocukların günlük yaşam akışında edinmiş olduğu kazanımlar ve bunları içselleştirmesiyle bu becerilerin temellerinin atıldığından bahsedilebilir.

Sosyal bilgiler dersi, üretken insanlar yetiştirmek, sosyal gelişme ve insanların kişiliklerini geliştirme açısından eğitimde önemli bir konuma sahiptir (Aykaç, 2007a). Sosyal bilgiler tarih, coğrafya, antropoloji, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve felsefe gibi sosyal bilim dallarından yararlanarak, disiplinler arası bir yaklaşımla, insanlara vatandaşlık bilgileri kazandırma amacı bulunan bir çalışma alanıdır. Sosyal bilimlerin dallarından beslenen sosyal bilgiler dersinin önemli amaçlarından biri de etkin vatandaş yetiştirmektir. Sosyal bilgiler kaynak olarak insandan beslenmektedir. Bu sebeple içinde insan olan her şeyin kapsamında yer aldığı söylenebilir. Şimşek'e (2006) göre sosyal bilgiler, insanların fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimlerini sistematik bir şekilde ele alan, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin yöntemlerinden ve içeriğinden faydalanarak demokratik, düşünen ve temel değerlere sahip vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir.

Eğitim sistemimizin en önemli unsurlarından biri de öğretim programları olduğu ifade edilebilir. Ülkenin gelişmesine katkıda bulunma ve yaratılması hedeflenen topluma ulaşmada başvurulacak kılavuz niteliğindedir. Değişen çağın gereksinimlerine uygun olarak öğretim programlarında ihtiyaca göre yeniden düzenlenmeler yapılmaktadır. Dünyada ve birçok ülkede yaşanan değişiklikler doğrultusunda eğitim sistemleri ve eğitim programları da etkilenmiştir (Genç & Eryaman, 2009). Program geliştirme çalışmaları gelişigüzel biçimde değil, ihtiyaç ve eğitim hedeflerine göre gözden geçirilerek sürdürülmektedir.

Öğretim programlarında derslerin içeriğine yönelik verilen kazanımlar ile bu derslerin amaçlarına ulaşmaya çalışılmaktadır. Programın uygulayıcıları ve hedeflenen kazanımların aktarılmasında yer alan öğretmenlerin görüş ve önerileri program geliştirme sürecinin önemli kaynaklarından. Temelinde insan ve insanı gerekli yaşam becerileri ile yetiştirmeyi hedefleyen hayat bilgisi ve sosyal bilgiler, ilköğretim ve ortaöğretim derslerinin yapıtaşları

arasındadır. Bu derslerin arasında birbirini tamamlayıcı ve geliştirici bağlantıların yer alması etkili öğretim açısından oldukça önemlidir. Bu araştırma ile hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Öğretim sürecinde yaşantıları ve tecrübeleri ile bu amacın gerçekleşmesine katkı sağlaması açısından önemli bir konuma sahip olan öğretmenlerin görüşleri dikkate alınmıştır. Öğretim programının uygulamasında yaşanan avantaj/dezavantajların araştırılması, yaşama aktarımının sağlanmasında ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde önemli olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma hayat bilgisi öğretim programının sosyal bilgiler öğretim programına yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. İlkokul döneminde yer alan hayat bilgisi dersinin, ortaokul dönemindeki sosyal bilgiler dersine geçişini, temel sağlayacak bağlantılarını ve öğretim programına yansımalarını (amaç, içerik, kazanım, beceri vb.) inceleyip değerlendirmek ve bunların ışığında sonuç ve önerileri ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu nedenle hayat bilgisi 1, 2, 3. sınıftan sosyal bilgiler 4. sınıfa geçişte konuların aktarımının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla şu sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri

1. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersi ve öğretim programı hakkında neler düşünmektedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersi öğretiminde etkili olabilmek için hangi yöntemleri kullanmaktadır?
3. Sosyal bilgiler dersi öğretmenleri ilkokuldan ortaokula geçen öğrencilerin sosyal bilgiler dersi konularının öğretimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programının son 10 yıl içerisinde yapılan değişiklikler hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nelerdir?

Sınıf Öğretmenleri

1. Sınıf öğretmenleri hayat bilgisi dersi ve öğretim programı hakkında neler düşünmektedir?
2. Sınıf öğretmenleri hayat bilgisi dersi öğretiminde etkili olabilmek için hangi yöntemleri kullanmaktadır?
3. Sınıf öğretmenleri hayat bilgisi dersi konuların öğretimi hakkında görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programının son 10 yıl içerisinde yapılan değişiklikler hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nelerdir?
6. Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi konularının öğretiminde ve konular arası bağlantıların sağlanmasında öğretmen görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, araştırma konularına ve problemlerine açıklayıcı bir yaklaşım sağlayan bütüncül, disiplinler arası bir yaklaşımdır. Ele alınan olay ve olgular kendi bağlamları içinde incelenmekte ve insanlar

tarafından kendilerine yüklediği anlamlara göre yorumlanmaktadır (Altunışık & diğ., 2010: 302). Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma; olay ve olguları doğal ortamında gerçek ve bütün haliyle ortaya çıkarmak için nitel araştırma süreci kullanan araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2016:41). Bu araştırma çerçevesinde açık uçlu soru formu tekniği kullanılarak, öğretmen görüşlerine ulaşılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Mersin ili, merkez ilçelerinde (Akdeniz, Mezitli, Yenişehir ve Toroslar) görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Covid-19 salgını sebebiyle öğretmenlere daha kolay ulaşılabilmesi açısından merkez ilçeler seçilmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılında, Mersin ili, merkez ilçelerindeki (Akdeniz, Mezitli, Yenişehir ve Toroslar) devlet ve özel okullarda görevini sürdüren öğretmenlerle çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 49 sosyal bilgiler öğretmeni ve 91 sınıf öğretmeni katılım sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken araştırma konusu ile ilgili literatür incelenerek taslak sorular hazırlanmıştır. Bu sorular öğretmenlere gönderilerek görüşler alınmıştır. Öğretmenlerden gelen görüşler ve literatürden elde edilen bilgiler ile açık uçlu soru formu hazırlanmıştır. Alan uzmanlarının görüşlerine başvurularak düzeltmeler yapılmış ve son şekli verilmiştir.

Ülkemizde ve tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 salgınından dolayı mesafe ve sağlık koşulları göz önünde bulundurularak e-posta aracılığıyla açık uçlu soru formu gönderilerek veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi, birbiri ile bağlantılı veya benzeyen verilerin, belli kavram ve temalar altında bir araya getirilerek, okuyucuların anlayacağı şekilde organize ederek ifade etmektir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular bağlamında veriler metinler haline getirilmiştir. Öğretmen görüşlerinin incelenmesinin öznel olması nedeniyle içerikler araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. İçerik analizi yapan araştırmacılar arasında birliği sağlamak ve kodlama güvenilirliğini artırmak adına Miles & Huberman'ın (2016) güvenilirlik formülü [$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})}$] kullanılmıştır. Hesaplamanın sonunda araştırmanın güvenilirliği 0,91 çıkmıştır. Güvenirlik sonucunun 0,80'nin üzerinde bulunması araştırmanın güvenilirliği için geçerlidir (Miles & Huberman, 2016). Bu süreç, araştırmacılar arasında görüş sağlanarak tamamlanmıştır. İçerik analizi sonucunda bulgular, temalar haline getirilip tablolar halinde kategorize edilmiştir. Elde edilen bulgular yorum katmadan başlıklar halinde doğrudan ve dolaylı alıntılarla aktarılmıştır. Belirlenen temalar, tablolarda frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Ve Öğretim Programına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Temalar	f	%
Öğretmenleri bilgilendirme	10	20,4
Program içeriği	7	14,3
Uygulamaya yönelik	7	14,3
Güncellik	6	12,2
Öğrenciye görelilik	5	10,2
Hayata hazırlayıcı	4	8,2
Farklı disiplinleri kapsayan	4	8,2
Vatandaşlık eğitimi	2	4,1
Ders saati	2	4,1
Geçmiş ve bugün kapsamında	1	2
Yaşanılan çevre koşulları	1	2
Toplam	49	100

Tablo 1’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi ve öğretim programına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler öğretmenleri bilgilendirme (10), program içeriği (7), uygulamaya yönelik (7), güncellik (6), öğrenciye görelilik (5), hayata hazırlayıcı (4), farklı disiplinleri kapsayan (4), vatandaşlık eğitimi (2), ders saati (2), geçmiş ve bugün kapsamında (1), yaşanan çevre koşulları (1) temaları altında birleştirilmiştir.

Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

SBÖ4: “Program hakkında verilen seminerlerin duyurularının daha sık yapılması biz öğretmenlere ulaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Programa hâkim olabilmek ve öğrenmek için gerek müfredatı gerekse programı sürekli takip ve tekrar ederim.”, SBÖ15: “Seminer almadım ama okuduğum kitaplarla kendimi geliştirdim hala da çabam devam ediyor.” diyerek öğretmenlere program hakkında bilgilendirmelerin ulaştırılması gerektiğini ve öğretmenlerin kendi çabaları ile bu bilgilere ulaşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

SBÖ16: “Tarih konularının sadeleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.”, SBÖ19: “Öğretim programında bence konular daha fazla azaltılmalıdır. Oyunlarla öğretim, tartışma, yaparak yaşayarak öğrenme, gezi, inceleme, etkinlikleri için daha fazla kaynak ayrılarak eğitimde yerinden ve yaşayarak öğrenme artırılmalıdır. Konu yoğunluğu etkinlikleri sınırlamaktadır. Konular seyreltilmelidir.” görüşlerine bakıldığında konu yoğunluğunun fazla olduğu ve katılımcı SBÖ19, bu konuların azaltılarak daha çok öğrencilerin aktif rol oynayarak bilgileri yapılandıran etkinliklerle öğretimin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

SBÖ10: “Sosyal bilgiler programı, hayatın gereklerine uygun olarak ezberden uzak, uygulamaya yönelik bir program olmalıdır. Daha çok yaşayarak, görerek ders işlenmelidir. Bu konuda öğretmenlerin eğitimine de önem verilmelidir.” görüşüyle programın uygulamaya yönelik olması ve öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine ağırlık verilmesini ifade etmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Yöntem-Teknikler	f	%
Soru cevap	26	25,7
Düz anlatım	19	18,89
Beyin fırtınası	11	10,9
Drama	9	8,9
Örnek olay	7	6,9
Tartışma	5	4,95
Rol oynama	3	2,97
Problem çözme	3	2,97
Canlandırma	3	2,97
Gezi-gözlem	2	1,98
Gösterip yaptırma	2	1,98
İşbirlikli öğrenme	2	1,98
Eğitsel oyun	1	0,99
Kavram haritası	1	0,99
İstasyon	1	0,99
Proje	1	0,99
Görüşme	1	0,99
Münazara	1	0,99
At nalı	1	0,99
Balık kılıcı	1	0,99
Zıt panel	1	0,99
Toplam	101	100

Tablo 2’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullandıkları yöntemler yer almaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenleri soru cevap (26), düz anlatım (19), beyin fırtınası (11), drama (9), örnek olay (7), tartışma (5), rol oynama (3), problem çözme (3), canlandırma (3), gezi-gözlem (2), gösterip yaptırma (2), işbirlikli öğrenme (2), eğitsel oyun (1), kavram haritası (1), istasyon (1), proje (1), görüşme (1), münazara (1), at nalı (1), balık kılıcı (1), zıt panel (1) yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

SBÖ40: “Genel olarak anlatım yöntemi bunun yanında soru cevap yöntemi, drama, örnek olay ve grup çalışması. Hayata transfer noktasında drama ve grup çalışmalarının etkili olduğunu düşünmekteyim. Hem iletişim kurmada hem de gerçek problemlerle karşılaşmaları açısından etkili olmaktadır.”

SBÖ37: “Soru cevap. En temel olarak bununla amacım çocukların bilgiyi almaları değil bulmalarını sağlamak. Böylece sadece ders odaklı değil, bir birey olarak sorgulayan, eleştiren bireyler ortaya çıkmasını sağlamak istiyorum. Bunun yanında oyun temelli öğrenme ve işbirliği yaparak öğrenme yöntemleri paylaşma, birlikte başarıma, etkileşim, yardımlaşma, vs. gibi duyguların ve davranışların karakterlerine yansımalarına öncülük etmesini istiyorum.”

SBÖ37 ve SBÖ40, konuların öğretiminde öğrencilerin aktif olarak yer aldığı özellikle drama, işbirlikli öğretim gibi yöntem tekniklerin, yaşama transfer edilmesinde ve birey olarak gelişimlerine katkısı olduğunu ifade etmişlerdir.

SBÖ29: “Pandemi öncesi süreçte konu ve kazanıma göre farklı yöntemler kullanıyordum. Ama şu an sadece düz anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullanıyorum. Düz anlatım ve soru cevap yöntemlerinin hayata transfer noktasında etkili olmadığına inanıyorum.”

SBÖ31: “Konular uygun olduğu ölçüde sık sık drama yöntemini kullanmaya çalışıyorum. Ayrıca sınıf içi tartışma yöntemlerini de kullanmaya özen gösteriyorum. Bu yöntemlerin konuların ve kazanımların hem daha kalıcı olması hem de hayata hazırlık konusunda yardımcı olduğuna inanıyorum. Ama bu durum pandemi sürecinde ile son buldu. Öğrencilerin çoğu online derslere bile katılmıyor. Şimdi ise açığı kapatmaya çalıştığımız için hayata transfer edebilmeyi çok fazla göz önünde bulunduramıyoruz.”

Dünyamızı etkisi altına alan coronavirüs salgını sebebiyle ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri uzaktan eğitimle yürütülmüştür. Katılımcılardan SBÖ29 ve SBÖ31, uzaktan eğitim koşullarında farklı yöntem teknikler kullanılmadığını ve bu süreçte kullandıkları anlatım ve soru cevap gibi yöntemlerin yeterli olmadığını vurgulamıştır. SBÖ31, pandemi öncesinde kullandığı drama ve tartışma yönteminin hayatla ilişkilendirmede etkili olduğunu düşünmektedir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Zorluk Yaşadığı Konular

Konular	f	%
Öğrenci gelişim düzeyi	9	30
Konulara yönelik	8	26,7
Öğrenci farklılıkları	3	10
Uygulamaya yönelik	2	6,75
Soyut konular	2	6,75
Ders saatleri	1	3,3
Programa yönelik	1	3,3
Kitaplar	1	3,3
Yakın çevre ve imkânlar	1	3,3
Tarih	1	3,3
Harita	1	3,3
Toplam	30	100

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Zorluk Yaşadığı Konulara Yönelik Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri	f	%
Aktif yaşantılar	3	33,4
Dil ve anlatım	2	22,2
Sık tekrar	1	11,1
Bağlantılar kurmak	1	11,1
Etkinlikler yapmak	1	11,1
Somutlaştırma	1	11,1
Toplam	9	100

Tablo 3’te sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde zorluk yaşadıkları konular yer almaktadır. Katılımcı görüşleri öğrenci gelişim düzeyi (9), konulara yönelik (8), öğrenci farklılıkları (3), uygulamaya yönelik (2), soyut konular (2), ders saatleri (1), programa yönelik (1), kitaplar (1), yakın çevre ve imkânlar, tarih ve harita gibi konu başlıkları altında toplanmıştır.

Tablo 4’te ise öğretmenlerin zorluk yaşadıkları konulara yönelik çözüm önerileri yer almaktadır. Bu çözüm önerileri aktif yaşantılar, dil ve anlatım, sık tekrar, bağlantılar kurmak, etkinlikler yapmak ve somutlaştırmadır. Tabloda verilenlere göre 3 aktif yaşantılar, 2 dil ve anlatım, 1 sık tekrar, 1 bağlantılar kurmak, 1 etkinlikler yapmak, 1 somutlaştırma olmak üzere çözüm önerileri yapılmıştır.

Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

SBÖ2: “Soyut düşünme ve mantık muhakeme kurabilme becerisini yaş itibarıyla ancak 6. Sınıfta kurabiliyor. Çözümü ise 5. sınıfın tekrar ilkököl olarak kalması.” ve SBÖ37: “İlk sorun yaş problemi. 5. sınıf öğrenciler henüz çocuklar ve bence ilkököl olmaları gerekiyor. Seviyelerine inmekte inanılmaz zorluk çekiyorum bunu da oyunlarla eğlenceli bir şekilde ders anlatıp kendimi sevdirmeyi öncelikli hale getirerek çözmeye çalışıyorum çünkü öğretmenini seven öğrenci derse karşı daha pozitif oluyor.” görüşlerinde 5. sınıf öğrencilerinin tekrar ilkököl düzeyinde yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaş düzeyindeki çocuklar soyut düşünme becerilerini henüz kuramamakta ve öğretmenlerin bu duruma yönelik öğrenci seviyesine inerek öğretimi gerçekleştirdiğini söylemektedir. Bir diğer katılımcı SBÖ9: “Soyut düşünme tam gelişmediği için pek çok sıkıntı yaşıyor.” sözleriyle öğrencilerin soyut düşünme becerilerini henüz kazanamadıklarını ifade etmektedir.

SBÖ14: “Öğrenciler tam anlamıyla sudan çıkmış balık şeklinde geçiyorlar ortaokula, bu durumu atlatılmak için mümkün olduğunca en sade dille konuları anlatmaya çalışıyorum.”, SBÖ20: “İlkokulda temel becerilerde eksik gelmesi bizi zora sokmaktadır.”, SBÖ33: “Hazırbulunuşluk ve ilgi noktasında sıkıntılar yaşıyabiliyoruz.”, SBÖ36: “Çocukların bu dersle ilgili temel kavramları bildiği varsayarak aslında ders işliyoruz lakin kavramların eksikliği görüldüğünde tekrar çalışmaları yapıyoruz.” görüşlerine bakıldığında öğrencilerin ilkököl döneminde yeterli bilgi, beceri ve kavram öğretiminin sağlanmadığını bu yüzden dersin öğretiminde zorluk yaşandığını belirtmişlerdir. SBÖ36 ise bu konuya yönelik tekrar çalışmaları yaparak öğretimi sağladığını ifade etmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Son 10 Yıl İçerisindeki Değişiklikleri Hakkında Görüşleri

Görüşler	f	%
Program içeriği	14	35
Konular	10	25
Güncellik	6	15
Ders saatleri	5	12,5
Öğrenci odaklı	4	10
Program hazırlama süreci	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo 5’te sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programının son 10 yıl içerisindeki değişikliği hakkında görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin program değişiklikleri hakkındaki görüşleri program içeriği (14), konular (10), güncellik (6), ders saatleri (5), öğrenci odaklı (4), program hazırlama süreci (1) başlıkları altında toplanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretim programının son 10 yıl içerisindeki değişiklikleri hakkında bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

SBÖ1: “Daha laik, insan hak ve ödevlerini geliştiren kadın erkek eşitliğini ön plana çıkaran bir öğretim programı geliştirilmelidir.”

SBÖ20: “Programlar hafifletmekte ancak niteliği azalmaktadır.”

SBÖ30: “2018 yılında değişikliğe uğrayan programın öncekine kıyasla daha kötü olduğunu düşünüyorum.”

SBÖ33: “Kazanımların azaltılmasını ciddi bir sıkıntı olarak görüyorum.”

SBÖ37: “Olumsuzum çünkü değişikliklerin hep ileri taşınması gerekir ama bu değişiklikler hep geri götürüyor. Dersimiz kavram öğretimi olmadan anlatılması ya da benimsetilmesi zor bir ders. Değerlere ağırlık verilmiş ama bunlar yüzeysel ve amacı ifade etme açısından çok yetersiz.”

Katılımcılardan SBÖ1, SBÖ20, SBÖ30, SBÖ33, SBÖ37'nin görüşlerine bakıldığında program içeriği hakkında çok fazla olumlu olmayan görüşler belirtmişlerdir. Kazanımların azalması, bazı konuların öne çıkarılması, önceki programın daha nitelikli olduğuna dair düşünceler yer almaktadır.

SBÖ26: “Konuların sadeleştirildiğini birazda içeriğinin boşaltıldığını düşünüyorum.”

SBÖ29: “Programın son dönemdeki değişiklikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımı söyleyebilirim. Ama sınıf içi uygulamalardan ve kazanımlardan yola çıkarak konuların yoğunluğunun azaldığını düşünüyorum.”

SBÖ32: “Sosyal bilgiler öğretim programının son 10 yıl içerisinde daralmaya gitmesi ders sayımızın azalmasına, konuların çocuklar için yetersiz duruma gelmesine neden olmuştur.”

Katılımcı görüşlerine bakıldığında (SBÖ12, SBÖ26, SBÖ29, SBÖ32) konu yoğunluğunun azaldığını buna bağlı olarak da içeriğin yetersiz hale geldiğini ve öğrenciler için yeterli olmadığı ifade edilmektedir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Dersi Arasındaki İlişki Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	f	%
Hayata hazırlayıcı	8	22,9
Ön hazırlık	7	20
Devamı şeklinde	7	20
Öğrenci gelişim düzeyi	4	11,43
Tamamlayıcı	4	11,43
Konu bağlamında	3	8,57
Öğrenci merkezli	1	2,9
Toplam	35	100

Tablo 6’da sosyal bilgiler öğretmenlerinin, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye dair görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler hayata hazırlayıcı (8), ön hazırlık (7), devamı şeklinde (7), öğrenci gelişim düzeyi (4), tamamlayıcı (4), konu bağlamında (3) ve öğrenci merkezli (1) başlıkları altında toplanmıştır.

Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

SBÖ1: “Çocukların hayata hazırlanması adına verilen temel bilgilerdir. Sosyal bilgiler dersinde toplumun genel yapısı ve yaşadığı coğrafyanın temel özelliklerini anlatıyoruz.”

SBÖ10: “Öğrencilerin gelişimine uygun olarak hayat bilgisi dersi kapsam olarak daha az öğrencilerin anlayacağı seviyede, Sosyal b ilgiler dersinde kapsam seviyeye uygun olarak genişlemektedir.” görüşünde Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi içeriklerinin öğrencilerin

gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak ilerlediğini söylemektedir. Diğer yandan SBÖ27: “Öğrencilerin gelişim özellikleri doğrultusunda pilot çalışmalar yapılarak gerekli değişiklikler yapılabilir.” ifadesinde gelişim özellikleri ön planda tutularak program hazırlama çalışmalarının yapılmasını vurgulamaktadır.

SBÖ17: “Bu dersler arasında paralellik olduğunu ve birbirini tamamlar nitelikler taşıdığını düşünüyorum.” ve SBÖ36: “İlişkili görüyorum, özellikle hayat bilgisi dersinde bağımsızlık, egemenlik gibi bu dersimizin temel kavramları vurgulandığında başarının artacağını düşünüyorum.” görüşlerinde bu derslerin birbirine bütünlük sağlayacak kavramlar ve içerik taşıdığını vurgulamaktadır.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Ve Öğretim Programına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Temalar	f	%
Kullanışlılık	36	41,4
İçerik/konular	15	17,3
Yaşama yakınlık	10	11,5
Öğrenci gelişim düzeyi	9	10,3
Uygulamaya yönelik	9	10,3
Güncellik	6	6,9
Çevresel koşullar	2	2,3
Toplam	87	100

Tablo 7’de sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi ve öğretim programına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler kullanışlılık (36), içerik/konular (15), yaşama yakınlık (10), öğrenci gelişim düzeyi (9), uygulamaya yönelik (9), güncellik (6) ve çevresel koşullar (2) temaları altında birleştirilmiştir.

Öğretmen görüşlerine bakıldığında:

SÖ27: “Genel olarak seviyelerine uygun. 3 yıl birbirinin üstüne eklenerek aynı temalar işleniyor zaten. Ancak konuların fazla, ders saatlerinin az olduğunu düşünüyorum. Yetişmiyor çoğu zaman.” diyerek konuların öğrencilerin düzeyine uygun hazırlandığı fakat konuların fazla olmasının ders saatleri açısından yeterli olmadığını vurgulamıştır. SÖ13: “Biraz daha basitlikten kurtarılabilir.”, SÖ33: “Konu örnekleri çoğaltılabilir.”, SÖ36: “Konu dağılımı uygun fakat çalışma kitapları ile ders kitapları uyumsuz.” görüşlerine bakıldığında, içerik ve konular hakkında çok olumsuz görüşlere sahip olunmadığı kısmen olumlu olduğu görülmektedir. Katılımcılardan SÖ8: “Kitapların bilgiden yoksun olduğunu dile getirmek istiyorum. Tecrübemiz olmasa vah halimize. Daha da zenginleştirilip somut bilgiler olmalı.”, SÖ16: “Yetersiz ve hep kendini tekrar ediyor.”, SÖ59: “Yetersiz görüyorum.” görüşleriyle içerik/konuların yetersiz, zaman zaman tekrar ettiği ve yetersiz görüldüğü durumlarda öğretmen tecrübesi ile bu duruma müdahale edildiği vurgulanmıştır.

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Yöntem-Teknikler	f	%
Soru cevap	23	18
Drama	20	15,62
Anlatım	16	12,5
Aktif öğrenme(Yaparak yaşayarak)	15	11,71
Beyin fırtınası	11	8,6
Örnek olay	8	6,25
Gezi-gözlem	5	3,9
Gösterip yaptırma	5	3,9
Tartışma	4	3,15
Rol oynama	3	2,3
Problem çözme	3	2,3
Deneme yanılma	2	1,56
Eğitsel oyun	2	1,56
Deney	2	1,56
Canlandırma	2	1,56
Bilgisayar destekli öğretim	1	0,8
Balık kılıcı	1	0,8
Buzz	1	0,8
Altı şapkalı düşünme	1	0,8
Dramatizasyon	1	0,8
Proje	1	0,8
Pantomim	1	0,8
Toplam	144	100

Tablo 8’de sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretiminde kullandıkları yöntemler yer almaktadır. Sınıf öğretmenleri soru-cevap (23), drama (20), anlatım (16), aktif öğrenme (yaparak yaşayarak) (15), beyin fırtınası (11), örnek olay (8), gezi-gözlem (5), gösterip yaptırma (5), tartışma (4), rol oynama (3), problem çözme (3), deneme yanılma (2), eğitsel oyun (2), deney (2), canlandırma (2), bilgisayar destekli öğretim (1), balık kılıcı (1), buzz (1), altı şapkalı düşünme (1), dramatizasyon (1), proje (1) ve pantomim (1) yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bazı öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

SÖ6: “Soru cevap, beyin fırtınası, problem çözme, örnek olay incelemesi Günlük hayata transfer edebilme için bence etkili olmaktadır. Özellikle örnek olay ve beyin fırtınası etkili oluyor.”

SÖ10: “Mümkün olduğunca öğrenci odaklı, fikir sorma üzerine işliyorum. Sonrasında da onların fikirlerini ve kendi fikirlerimi anlatıp özet bir anlatım yapıyorum. Günlük hayattan bolca örnekler vererek. Ya da ilgili konuyla ilgili video ve görsellerden faydalanarak işliyorum. Eğer imkânım varsa uygulama yapıyorum. Ya da ufak drama çalışmalarını yapıyorum.”

SÖ19: “Hayat bilgisi öğretiminde drama ve örnek olay yöntemini çok sık kullanırım. Ön bilgileri harekete geçirmek için konuyla ilgili video izletirim. Okul dışı öğrenme ortamlarını da çok sık kullanırım. Bu yöntemle bilgiler günlük hayata transfer ediliyor ve kalıcı hale geliyor.”

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin aktif rol oynadıkları, somut yaşantılar geçirdikleri farklı yöntem-tekniklerin kullanılması hayata transfer etmede etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretiminde Zorluk Yaşadığı Konular

Konular	f	%
Yakın çevre ve imkânlar	10	20,4
İçerikle ilgili durumlar	9	18,4
Günlük hayatla ilgili konular	9	18,4
Uygulamaya yönelik	5	10,2
Soyut konular	4	8,2
Yer-yön becerileri	3	6,1
Öğrenci gelişim düzeyi	3	6,1
Okul dışı öğrenme	2	4,1
Öğrenci farklılıkları	2	4,1
Mevsimler	1	2
Tarih	1	2
Toplam	49	100

Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Zorluk Yaşadığı Konulara Yönelik Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri	f	%
Aktif yaşantılar	6	37,5
Yaşamla ilişkilendirme	3	18,75
Örnekler kullanma	3	18,75
Somutlaştırma	3	18,75
Teknolojik materyaller	1	6,25
Toplam	16	100

Tablo 9’da sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretiminde zorluk yaşadıkları konular yer almaktadır. Katılımcı görüşler yakın çevre ve imkânlar (10), içerikle ilgili durumlar (9), günlük hayatla ilgili konular (9), uygulamaya yönelik (5), soyut konular (4), yer-yön becerileri (3), öğrenci gelişim düzeyi (3), okul dışı öğrenme (2), öğrenci farklılıkları (2), mevsimler (1) ve tarih (1) gibi konu başlıkları altında toplanmıştır.

Tablo 10’da ise öğretmenlerin zorluk yaşadıkları konulara yönelik çözüm önerileri yer almaktadır. Bu çözüm önerileri aktif yaşantılar (6), yaşamla ilişkilendirme (3), örnekler kullanma (3), somutlaştırma (3) ve teknolojik materyallerdir (1).

Öğretmenlerin zorluk yaşadıkları konular ve bu konulara yönelik üretmiş oldukları çözümlere dair bazı görüşlere aşağıda verilmiştir.

SÖ23: “Genel olarak derslerde yaşadığımız sorun materyal ve araç gereç eksikliği.”

SÖ38: “Bazı konular çocukların ekonomik durumlarıyla çok uzak.”

SÖ23 ve SÖ38 ekonomik durumlar ve materyal eksikliğinden dolayı zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

SÖ14: “Çevresel faktörler dikkate alınarak bölge koşullarına göre kazanımlarda ekleme veya çıkarma yapıyorum. Akıllı tahta ve farklı teknolojik eğitim materyalleri kullanarak bu sorunu çözüyorum.”

SÖ45: “Kitap daha çok şehir yaşamını konu edinen görseller kullandığı için köy öğrencilerinin sokak, kaldırım, geçit gibi kavramları anlamada zorluk yaşadığını görüyorum. Bu sorunu en aza indirmek için detaylı şekilde şehir yaşamına ve çevreye ilişkin bilgi veriyorum.”

SÖ49: “Özellikle köyde çalışırken çocuklar için soyut kalan kavramları video ile destekliyorum.”

SÖ50: “Bazı bilgiler büyükşehirlere göre oluyor hiç görmediği bilmediği konuyu anlatırken zorlanıyorum.”

SÖ14, SÖ45, SÖ49 ve SÖ50 katılımcılarının görüşlerine baktığımızda genellikle öğrencilerin yaşadıkları çevrenin farklı olmasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenleri bu durumla karşılaştıklarında kazanımlarda değişiklikler yaparak, şehir yaşamına ilişkin bilgi vererek, videolar ve görsellerle somutlaştırarak öğretme yoluna gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Öğretim Programının Son 10 Yıl İçerisindeki Değişiklikleri Hakkında Görüşleri

Görüşler	f	%
Program içeriği	15	31,25
Güncellik	14	29,16
Kullanışlılık	10	20,83
Yaşama yakınlık	3	6,25
Öğrenci gelişim düzeyi	3	6,25
Uygulamaya yönelik	2	4,16
Zihinsel beceriler	1	2,1
Toplam	48	100

Tablo 11’de sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi öğretim programının son 10 yıl içerisindeki değişikliği hakkında görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin program değişiklikleri hakkındaki görüşleri program içeriği (15), güncellik (14), kullanışlılık (10), yaşama yakınlık (3), öğrenci gelişim düzeyi (3), uygulamaya yönelik (2), zihinsel beceriler (1) başlıkları altında toplanmıştır.

Bazı öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

SÖ12: “10 yıl öncesiyle pek bir fark yok.” ve SÖ14: “Hayat bilgisi dersinin son 10 yıl içinde pek fazla bir değişiklik yapıldığını düşünmüyorum. Çocukları düşünmeye sevk edecek soruların arttığını fark ediyorum. Her konu sonrası kitapta bulunan etkinliklerin faydalı olduğunu düşünüyorum.” görüşlerinde programlarda çok fazla farklılık göremediklerini ifade etmişlerdir.

SÖ55: “Sadeleşme amaçlanmış.” ve SÖ22: “Çok sadeleşti bazı önemli bilgiler yer almıyor.” görüşlerinde programın sadeleştiğini ve katılımcı SBÖ22 sadeleşmeyle birlikte önemli görülen konuların yer almadığını belirtmektedir.

SÖ34: “Maalesef gittikçe çağın gerisinde kalıyor.” görüşüyle program değişikliğinin çağın gereksinimlerine uygun olmadığını belirtmektedir.

SÖ77: “15 yıl önceki program daha kalıcı öğrenme sağlıyordu.” diyerek önceki yıllarda kullanılan programın eğitim öğretimde daha etkili olduğunu söylemektedir.

SÖ79: “Pek bir değişiklik yapılmadı.” ifadesinde program değişikliğinde fark olmadığını vurgulamaktadır.

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Dersi Arasındaki İlişki Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	f	%
Konular bağlamında	15	26,79
Daha kapsamlı ve devami şeklinde	13	23,21
Ön hazırlık/temel niteliğinde	13	23,21
Tamamlayıcı	12	21,43
Hayata hazırlayıcı	3	5,36
Toplam	56	100

Tablo 12’de sınıf öğretmenlerinin, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye dair görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler konular bağlamında (15), daha kapsamlı ve devami şeklinde (13), ön hazırlık/temel niteliğinde (13), tamamlayıcı (12), hayata hazırlayıcı (3) başlıkları altında toplanmıştır.

Bazı öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

SÖ39: “Birebir ilişkili olan disiplinler. Fakat sosyal bilgilerdeki bazı konular ilköğretim seviyesi için soyut konular.”

SÖ51: “Birbiri ile paralel konular.”

SÖ55: “Sarmal yapıda, bağlantılı olduğunu düşünüyorum.”

Katılımcı görüşlerine bakıldığında (SÖ1, SÖ35, SÖ39, SÖ51, SÖ55) hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin birbirleriyle ilişkili benzer konulara sahip olduğuna yönelik olumlu görüş bildirmektedir ancak bunun yanında SÖ39, sosyal bilgiler’in ilköğretim dönemindeki öğrenciler için soyut konulara sahip olduğunu ifade etmektedir.

SÖ27: “Birbirinin devamı gibi görülse de sosyal bilgiler bazı konularda çocuklar için soyut kalıyor.” görüşünde diğer katılımcıların aksine, sosyal bilgiler’in hayat bilgisi dersinin devamı şeklinde görülmesine rağmen sosyal bilgiler dersinin çocuklar için tam olarak somutlaştırılmadığını belirtmektedir.

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinden Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programına Geçiş Hakkında Görüşleri

Görüşler	f	%
Konular arası ilişki	21	40,39
İçerik	17	32,7
Sınıf düzeyi	8	15,39
Öğrenci gelişim özellikleri	3	5,77
Kitaplar	2	3,85
Yaşama yakınlık	1	1,9
Toplam	52	100

Tablo 13’te sınıf öğretmenlerinin, hayat bilgisi dersinden sosyal bilgiler 4. sınıf öğretim programına geçiş hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler konular arası ilişki (21), içerik (17), sınıf düzeyi (8), öğrenci gelişim özellikleri (3), kitaplar (2), yaşama yakınlık (1) başlıkları altında toplanmıştır.

Bazı öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

SÖ19: “Program geçişleri arasında bazı konularda ilişki vardır. 1, 2, 3. sınıflarda ihtiyaçlar ve istekler konusu 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yeniden işlenmiştir.”

SÖ31: “Hayat bilgisi dersinden sosyal bilgiler dersine geçiş gayet güzel. Öğrenciler zorlanmadan sosyal bilgiler derslerine hazır hale geliyorlar.”

SÖ63: “Sosyal bilgiler dersi hayat bilgisi dersini kapsamaktadır. Bu iki programın sarmal bir şekilde ilerlemesi derslerin kolayca kavranması, öğrencilerin konular arasında ilişki kurabilmeleri açısından iyi bir durumdur.”

Katılımcılardan SÖ19, SÖ31 ve SÖ63 hayat bilgisinden sosyal bilgilere geçişin rahat olduğunu söylemekte, SÖ14 buna ek olarak sosyal bilgiler dersi konularında ayrıntıların fazla olduğunu belirtmektedir.

SÖ4: “Yüzeysel fakat hayatta çok daha fazla karşılaşılan bilgilerle işlenen konuların birden ayrıntısıyla işlenmeye başlanıyor olması bazı öğrencileri zorlayabiliyor.”

SÖ7: “Sosyal bilgiler 4. sınıfın zor ve konuların fazla olduğunu düşünüyorum.”

SÖ41: “Bir anda ağırlaştırıyor.”

SÖ58: “Hayat bilgisi öğrenciler için basitken 4. sınıf sosyal bilgiler konuları çok fazla ezber bilgidir oluyor ve öğrencileri dersten soğutuyor.”

SÖ64: “Konular daha ayrıntılı hale geliyor. Çocuklar 4. sınıfta sosyal bilgiler dersini yoğun görmeleri sebebiyle tüm konuyu anlayamıyorlar.”

Katılımcılardan SÖ4, SÖ7, SÖ41, SÖ58, SÖ64 sosyal bilgiler 4. sınıfa geçildiğinde konuların biraz daha ağır olduğunu ve öğrencilerin zorlandıklarını belirtmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen bulgular, alanyazın dikkate alınarak tartışma ve sonuca yer verilmiştir.

Öğretmenler hayat bilgisi dersi öğretim programını kullanışlı bularak, kazanımların öğrencilerin düzeyine uygun olduğunu ve yaşama yakın olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte içeriğin basit olmasının yanında yoğun olduğunu, uygulamada birden çok etkinliklerle öğrenilenleri pekiştirmelerini, programın güncel hayatı takip ederek evrensel ulaşma çabası içinde olmasını ve hayatı öğreten bir ders olması gerektiğini söylemişlerdir. Öğretim programı hazırlanırken yaşanan bölge özellikleri dikkate alınması gerektiğini ve öğrencilerin etkin bireyler olarak yetişmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretim programında yer alan kazanımların öğrencilerin düzeyine uygun olduğu ve uygulamada sorun yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ekmen (2009), araştırmasında kazanım sayılarının yeterli olduğunu fakat günlük hayata transferinde problemler yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşmış olduğu veriler, bu araştırmanın sonucunu desteklemediği görülmektedir.

Öğretim programının içeriğinin yetersiz olduğu öğretmenlerin, bilgi ve tecrübesi ile bu eksikliğin giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Kösterelioğlu ve Özen (2014), çalışmasında öğrencilerin düzeyine ve bireysel farklılıklarına yönelik eğitim öğretim faaliyetleri hazırlaması konusunda öğretmenlerin hizmet içi eğitimler alma ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşması bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Öğretmenlerin bilgilendirici seminerler ile programda gördüğü eksiklikleri ve uygulamayı daha işlevsel hale getirmek konusunda destek olacağı söylenebilir.

Hayat bilgisi dersi, öğrencilerin toplumun bir parçası olarak gerekli bilgi ve beceriler öğretmek onları hayata hazırlayan bir ders olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erbil ve Doğan (2019), araştırmasında hayat bilgisi dersinin yaşam becerileri, etkili vatandaşlık, farklılıklar ve değerler olmak üzere 4 farklı tema altında ihtiyaçlarını belirlemiştir. Erbil ve Doğan (2019)'ın araştırmasının içeriğinin bu araştırma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin gerekli yaşam becerileriyle donatılması, vatandaşlık becerilerinin öğretilerek etkin vatandaş olarak yetişmeleri, bireysel ve yaşadığı bölgenin farklılıklarının üzerinde durulduğu ve toplumun bir parçası olarak gerekli milli ve manevi değerlerin öğretilmesinden söz etmesi hayat bilgisi dersinin en genel anlamda öğrencileri hayata hazırlayan bir ders olduğunu göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi birçok farklı disiplinleri kapsadığı, özellikle tarih konularının bu dersle verilmeye başlanması içeriğin yoğun olup sadeleştirilmesi gerektiği, öğrenci merkezli olmasının yanında uygulamada zaman zaman öğretmen merkezli olduğu, Atatürkçülük konularının azaltıldığı ve ders saatlerinin müfredatı yetiştirmekte yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Taş ve Kıroğlu (2018), öğrenme öğretme sürecinde öğrenci merkezli çağdaş yöntemler kullanıldığı ancak ders saatlerinin yetersiz olduğu sonucu bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Dursun (2019), programın yapılandırmacı anlayışa uygun olduğunu, kazanımların azaldığını, öğrencinin aktif olduğu çalışmalara önem verildiği ancak ders saatlerinin yetersiz olması sebebiyle bunları yerine getiremediği sonucuna ulaşmıştır. Sosyal bilgilerin farklı disiplinleri bir araya getirmesi ve öğrenci gelişimine göre soyut kalması ve çağdaş öğretim yöntem teknikler ile öğretimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Müfredatta sosyal bilgiler ders saatinin az olduğu ve farklı yöntem teknikler kullanılmadığı öğretmen görüşlerinde belirtilmiştir. Dursun (2019)'un ulaştığı sonuçların da bu araştırmayı desteklediği görülmektedir.

Bunlarla birlikte program değişiklikleri ile ilgili yapılan bilgilendirme çalışmaları hakkında kimi öğretmenler bilgi almadığını, kimi yetersiz olduğunu kimi de sık sık yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Belirtilen görüşler sonucunda öğretim programı hakkında bilgilendirme çalışmalarının yeterli olmadığı görülmüştür. Oruç (2019), çalışmasında Atatürkçülük konularının azaltıldığı, öğretmenlere program hakkında yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı sonucuna ulaşması da bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretiminde soru cevap, anlatım, drama, tartışma, gezi gözlem, beyin fırtınası, örnek olay gibi öğretim yöntem tekniklerini sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinde öğrencinin merkezde olduğu bu tarz yöntem teknikleri kullandıklarında eğitim öğretimin daha kalıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uysal (2010), çalışmasında öğretmenlerin en fazla soru cevap, anlatım, beyin fırtınası, tartışma ve yaratıcı drama yöntemleri kullandıklarını bunun sebebi olarak öğrencilerin bu yöntem tekniklerle işlenen derslerde daha ilgili oldukları sonucuna ulaşması bu araştırmayı desteklemektedir. Şahin ve Güven (2016), araştırmasında hayat bilgisi, fen bilimleri ve sosyal

bilgiler derslerinde daha çok soru cevap, anlatım, gezi gözlem, örnek olay ve beyin fırtınası kullandığını belirlemesi de araştırma sonucunu desteklemektedir. Aykaç (2011) ise çalışmasında hayat bilgisi dersi için önem arz eden gezi gözlem, inceleme gibi öğrencinin süreçte aktif olduğu yöntemleri yeteri kadar kullanmadığı sonucuna ulaşması kısmen de olsa bu araştırmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde en çok soru cevap, anlatım, beyin fırtınası, drama, örnek olay, tartışma gibi yöntem tekniklere yer verildiği görülmüştür. Süreçte farklı yöntem teknikler kullanılması öğrencilerin aktif yaşantılarla öğrendiklerini hayata transfer etmede ve birey olarak gelişmelerinde önemli rol oynamaktadır. Sosyal bilgiler dersinin içerik itibarıyla yoğun olması ve sınıf mevcudu gibi değişken durumların süreçte kullanılacak öğretim yöntem teknikleri etkilediği görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde sorun yaşamadığı belirlenmiştir. Büyük çoğunluğu öğrenci merkezli olmakla birlikte öğretmen merkezli yöntem tekniklerin de zamanı daha etkili kullanmak ve etkili öğretim sağlamak için kullanıldığı ve sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan (2010), araştırmasında öğretmen merkezli yöntem tekniklerin daha çok kullanıldığı ve ders saatlerinin yetersiz olması, sınıfın kalabalık olması gibi sorunlarla karşılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonucun, bu araştırmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Ersoy ve Kaya (2008), çalışmada öğrencilerin zevk alarak dersi öğrendiklerini ve sürece katılımın fazla olduğunu fakat ders kitapları ve verilen araştırma ödevlerinde sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ersoy ve Kaya (2009)'nın bir diğer sonuçlarından olan öğrencilerin süreçte aktif olup ilgili bir şekilde öğretimin sağlanması bu araştırmanın sonucu ile örtüşmektedir. Aykaç (2007b), aktif öğretim yöntem tekniklerinin kullanılmasının, öğrencilerin tutum ve kalıcı öğretimin sağlanması açısından geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin, öğretim sürecinde aktif yöntem teknikleri kullanarak daha etkin ve kalıcı öğrenmeler sağladığını ve sürecin daha etkin işlediği sonucu Aykaç (2007)'in ulaştığı sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Hayat bilgisi dersi öğretiminde öğretmenler, ekonomik durumlar ve materyal eksikliği, öğrencilerin çevresel farklılıklardan dolayı öğretimde karışıklık yaşandığını, bazı konuların soyut ve uzun olduğunu, hayatla ilişkilendirerek öğretim yaptıklarını, günlük yaşamla ilgili beceriler gibi konuların üzerinde durmuşlardır. Konuların günlük yaşamla bağdaştırıldığı, içeriğin zaman zaman soyut olduğu ve düzenlemeler yapılarak öğretim yapıldığı, okul dışı öğrenme ortamlarının tercih edildiği ve materyal eksikliğinden kaynaklanan problemlerin süreci etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ceran (2005), materyal yetersizliği, araç gereçlerin kullanımını hakkında fazla bilgi sahibi olunmadığı, gezi gözlem faaliyetlerinin eksik kaldığı, müfredatın yetersiz ve ders sürelerinin az olması sonuçlarına ulaşmıştır. Ceran (2005)'in ulaştığı sonuçlara bakıldığında bu araştırma sonuçlarının birbiriyle örtüştüğü görülmektedir.

Öztürk ve Kalafatçı (2016), kazanımların büyük çoğunluğunun yaşama aktarılabilirdiği, tema ve kazanımlara ayrılan sürenin yetersiz kaldığı, ders içeriğinin somut olması ve ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği, öğretim programını gelişmelere paralel olarak güncellenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Öztürk ve Kalafatçı (2016)'nın benzer sonuçlara ulaşması bu araştırmayı desteklediğini göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğrencilerin soyut düşünme becerilerini kazanamadığını, ilkokulda yeterli bilgi, beceri ve kavram öğretiminin sağlanamadığı, konuların öğretiminde etkinliklerin az olduğunu, öğretmenin çeşitli yöntem tekniklerle süreci tamamladığı, konu geçişlerinde kopukluklar yaşandığını, ders saatlerinin yetmediğini vurgulamışlardır. Ulaşılan bulguların ışığında ders saatlerinin konuların öğretiminde yeterli olmadığı, okul, öğrenci ve veli farklılıklarının öğretim sürecini etkilediği, öğretmen özelliklerinin eğitim öğretim sürecine olumlu/olumsuz katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ulu ve Kalın (2007), araştırmasında programın öğrenciyi merkeze aldığını ancak ülkemiz şartlarında bölgesel farklılıklardan dolayı yeterli olmadığını belirlemiştir. Bunun yanında ders kitabının öğrenci merkezli, yaparak yaşayarak öğrenmeler sağlayan etkinliklere yer verdiği sonucuna ulaşmıştır. Başarısız sonuçlara ulaşılmasının sebebini sosyo-ekonomik ve bölgesel farklılıklardan olduğu anlaşılmıştır. Ulaşmış olduğu sonuçlar, bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte özellikler taşımaktadır.

Elde edilen verilere bakıldığında, öğretmenlerin ders saatlerinin az olduğunu belirtmesi, velilerin ders hakkında düşünceleri, öğrencilerin derse karşı istek ve tutumlarının farklı olduğu ve bunların ders sürecinde olumlu/olumsuz etkili olduğu sonuçlara ulaşılmıştır. Has (2019), öğretmenlerin ders saatlerinin az ve müfredatı yetiştirme çabasından dolayı ve ekonomik sebeplerle öğrenci merkezli yöntem teknik kullanmadığı sonucu da bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Gönenç ve Açıkalin (2016), sosyal bilgiler öğretmenlerinin yönetim (araç-gereç temini), öğrenci (derse hazırbulunuşlukları), sosyal bilgiler ve ders kitapları (soruların yeterli olmaması), sosyal bilgiler öğretim programı (ders saatlerinin az olması), öğretmen (etkinlikler ve materyal kullanımı), veli (dersin yeteri kadar önemsenmemesi) gibi sorunların olduğunu belirleyerek bunlara çözüm olarak ders saatlerinin artırılması ve sınıf mevcutlarının azaltılması gibi öneriler sunarak bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır.

Hayat bilgisi öğretim programı değişiklikleri hakkında sadeleşmesi gerektiği, program içeriğinde gelişmelere bağlı olarak güncellemelerin yapılmasını, öğrencilerin çeşitli özelliklerine göre esneklik ve sarmallık sağlamanın olumlu olduğuna dair görüşlerini ifade etmişlerdir. Program değişikliklerinde sadeleşme yapıldığı, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan programın uygulamada daha kullanışlı olduğu, program içeriği hakkında olumlu görüşlerin yanında olumsuz görüşlerin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demir (2007), çalışmasında programın yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlandığı, öğrencilerin aktif yaşantılarla daha iyi öğrendikleri sonucuna ulaşması bu çalışmayla benzer nitelikler taşımaktadır. Tuncer (2009), kazanımların büyük çoğunluğunun gerçekleştirilebilir olduğunu, yeni program yaklaşımı ile öğrencilerin daha aktif, veli işbirliğinin arttığı gibi olumlu sonuçlara ulaşılması da bu araştırmayı desteklemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri beceri ve değerlerin arttığını, kazanımların azalıp bazı konuların ön plana alınarak önceki programlara göre daha nitelikli olduğunu, ders saatlerinin ve konu yoğunluğunun azaldığı bununla birlikte içeriğin yetersiz hale geldiğini söylemişlerdir. Programın değişen dünya ve ülke özelliklerine göre güncellendiği ve çağdaşlığı yakalama çabasında olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim öğretim faaliyetlerinde öğrenci göz önünde tutularak düzenlemeler yapıldığını vurgulamıştır. Atatürkçülük ve diğer konuların azaltıldığı, ders saatlerinin yetersiz olduğu, beceri ve değer sayısında nitelikli bir artış gözlemlendiği, içeriğin öğrenci odaklı olduğu, bazı konuların öğrenci düzeyinin üzerinde olduğu, sınıf mevcudu ve materyallerin süreci olumlu/olumsuz olarak etkilediği ve programın yeni yaklaşımlara göre

güncellenmesinin daha uygulanabilir hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Karademir (2019), çalışmasında kazanım ve öğrenme sayılarının azaldığı, yeni beceri ve değerlerin eklendiği, Atatürkçülük konularının azaltıldığı, değişikliklere göre programın yenilediği sonuçları bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Ancak Karademir (2019)'in ders saatlerinin aynı olduğu sonucuna ulaşması ve bu çalışmada ders saatlerinin yetersiz olduğu belirlenmesi açısından bakıldığında birbiriyle örtüşmediği görülmektedir. Çetin (2007), kazanımların azaltıldığını ve yenilenen program hakkında olumlu görüşler belirtildiği, sınıf mevcudunun fazla olmasının ders araç gereçlerini kullanmada olumsuz etkilediği sonucuna ulaşarak bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Şara (2019), kazanımların sade, anlaşılır ve öğrenci düzeyine uygun olduğunu ve bazı konuların öğrenme seviyelerinin üstünde olduğunu, öğretmenlerin programın uygulanabilir olduğu fakat sınıf mevcudunun bunu etkilediği sonucuna ulaşması da bu çalışmayı desteklemektedir.

Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi ilişkisi hakkında konularının birbirleriyle ilişkili ancak sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin düzeylerine göre soyut kaldığını belirtilmiştir. Bazı öğretmenler programlar hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını kendi imkânlarıyla öğrenmeye çalıştıklarını söylemiştir. Hayat bilgisi dersi öğrencilerin düzeyine göre daha basit ve somut olduğu, sosyal bilgilerin konularının yoğunlaşması bu dersler arası geçişte kopukluklar yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu iki dersin hayata hazırlıkta mihver ders oldukları, sosyal bilgilerin hayat bilgisi dersine göre daha kapsamlı, genişlemiş hali olduğunu ve birbirini tamamladığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önüne alındığında 4+4+4 sisteminden dolayı ortaokula geçen öğrencilerin tam olarak soyut düşünme becerilerine sahip olamadığı ve tekrar 5+3+4 sistemine geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öğrencilerin ilköğretimde aynı öğretmenle eğitim görmesi ve bazı bilgi beceri ve kavramları eksik öğrenmesi ortaokulda öğretmenlerin farklılaşması ve öğrenci hazırbulunuşluğu eğitim sürecini etkilediği vurgulanmıştır. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin birbirleriyle bağlantılı ve öğrencileri hayata hazırlayan bir ders olduğunu; içeriğinin çevre, öğretmen ve öğrenci davranışlarına göre hazırlanması ve programda bunlar göz önünde bulundurularak düzenlemeler yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Karadeniz ve Ulusoy (2015) benzer şekilde ders saatlerinin yetersiz olmasıyla programı yetiştiremediği, programın eksik kısımlarının bulunduğu, öğrencilerin 5. sınıfa geçtiklerinde uyum sorunlarıyla karşılaştığı ve bazı öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişim açısından hazırbulunuşluk durumunun yeterli olmadığı, sınıf öğretmeninden ayrılıp branş öğretmenlerine uyum sağlayamaması sonuçlarına ulaşması bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Şimşek (2017), sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programını orta düzeyde tanıdıklarını ve programın temel boyutları hakkında farklı görüşlere sahip olduğu sonucu da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Alataş (2008), araştırmasında öğretmenden kaynaklanan, okulla ilgili, öğrenciden kaynaklanan, yöntem ve teknikler, araç gereçleri kullanmayla ilgili sorunlarla karşılaştığını belirlemiştir. Alataş (2008)'in belirlediği sonuçların bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Elde edilen veriler doğrultusunda öğretmen görüşlerine bakıldığında, konular gözden geçirilerek ders saatleri yeniden düzenlenebilir. Öğrencilerin aktif öğrenmelerine fırsat verecek yöntemler kullanılarak kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. Öğrenci kitaplarındaki görseller gerçeğe yakın olarak hazırlanabilir ve bilgileri kendi düşünceleriyle yapılandırmasını sağlayacak metinler oluşturulabilir. Ailelerin süreçte aktif olmalarını sağlayıcı bilgilendirici çalışmalar yapılarak eğitim öğretime katkı sağlanmalarına yardımcı olunabilir. Öğrenci özelliklerine bakıldığında ilkokuldan ortaokula geçişte konu yoğunluğu azaltılarak konu geçişleri esnetilebilir. Programın, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve değişen koşullara göre düzenlemeleri

yapılarak uygulamada etkin hale getirilebilir ve öğretmenlerin bilgilendirilmeleri için gerekli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Sınıfta eğitimi daha etkili kılmak için gerekli araç gereç temini ve sınıf mevcudunun yeniden ayarlanması konusunda öneriler yapılabilir.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Akbal, Y. (2009). *1998 ve 2004 ilköğretim programlarına göre hazırlanan hayat bilgisi ders kitaplarının içerik ve kullanılabilirlik açılarından karşılaştırılması*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Akdağ, H. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen ve öğrenci açısından uygulama dönütleri (Konya İli Örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi Türkiye'deki yeri. R. Turan, A. Sünbül, & H. Akdağ (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar I* içinde (2-23). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alataş, F. (2008). *İlköğretim programında 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunlar*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (6. Baskı)*. Sakarya Yayıncılık.
- Aykaç, N. (2007a). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73.
- Aykaç, N. (2007b). Sosyal bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumuna, erişim düzeyine ve kalıcılığa etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 24-37.
- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Ceran, M. (2005). *İlköğretim okullarında hayat bilgisi öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi (Konya ili örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Çetin, F. (2007). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Meram ilçesi örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Demir, S. (2007). *İlköğretim okulu hayat bilgisi dersi programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Kayseri ili örneği)*, [Yayımlanmamış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Türkiye.
- Dursun, A. (2019). *2018 sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen ve akademisyenlerin görüş ve değerlendirmeleri*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Ekmen, G. (2019). *Hayat bilgisi öğretim programı kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye.
- Erbil, B. A. & Doğan, B. (2019). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programı için öğretmenlerin görüşlerine göre ortaya çıkan ihtiyaçlar. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 14-26.

- Erdoğdu, E. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem/teknikler ve karşılaştıkları kullanım güçlükleri*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, Türkiye.
- Ersoy, A.F. & Kaya, E. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının (2004) uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 71-86.
- Ersoy, F. & Kaya, E. (2008). Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına (2004) ilişkin yaklaşımları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 285-300.
- Genç, S. Z. & Eryaman, M. Y. (2009). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Gönenç, S., & Açıkalm, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Gülcan, M., Türkeli, Y., Parabakan, F., Şölen, A. & Albayrak, F. (2003). *Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)*, Milli Eğitim Basımevi.
- Has, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları yöntem ve teknikler ile dersin öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Muş ili örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Karademir, B. (2019). *2004-2005 ve 2017-2018 eğitim öğretim yıllarında uygulanan sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, Türkiye.
- Karadeniz, O. & Ulusoy, M. (2015). 4+4+4 eğitim sistemi ile sosyal bilgiler eğitiminde ortaya çıkan kaotik durumlar hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 99-108.
- Kösterelioğlu, İ. & Özen, R. (2014). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programını uygulamaya yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 153-176.
- Miles, B. M., & Huberman M. A. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Oruç, A. (2019). *Güncellenen ortaokul sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Öztürk, T. & Kalafatçı, Ö. (2016). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 58-74.
- Sabancı, A. ve Şahin, A. (2005). *Öğretmenin etkinlik odaklı hayat bilgisi öğretiminde sınıf yönetimi değişkenleri açısından değerlendirilmesi: Bilen öğretmenden bulduran öğretmene doğru. Eğitimde Yansımalar: VIII*. Sim Matbaası.
- Şahin, D. & Güven S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1): 42-59.
- Şara, V. (2019). *Güncellenen 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Erzurum ili örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı, Türkiye.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde tarihsel hikâyeye yönelik öğrenci görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 187-202.
- Şimşek, S. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programını tanıma yeterlikleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 143-157.
- Taş, H. & Kiroğlu, K. (2018). 2017 İlkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı’nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elementary Educationu Online*, 17(2), 697-716.

- Tuncer, Ö. (2009). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, [Yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, Türkiye.
- Tuncer, U. (1998). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan içerik ve öğrenme sorunları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 41-46.
- Ulu Kalın, Ö. (2007). *Sosyal bilgiler öğretim programı (2004) ve 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Uysal, A., (2010). *Sınıf öğretmenlerinin 2009 hayat bilgisi öğretim programında belirtilen strateji, yöntem ve teknikleri uygulamadaki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Yağcı, E., Başar, T. ve Aşkın, I. (2016). Hayat bilgisi dersinin fen ve teknoloji dersindeki öğrenme düzeyini yordama gücü. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 61.
- Yeşiltaş, E. (2006). *Sosyal bilgiler fiziki coğrafya konuları öğretiminde araç-gereç kullanımının öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi (Kars ili örneği)*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, Türkiye.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı)*. Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Evaluation of The Reflection of The Primary School Life Studies Curriculum In The Social Studies Curriculum According To The Views of The Teacher

Introduction

This research was carried out in order to see the reflections of the primary school Life Studies program on the secondary school Social Studies program. The primary education period, which is one of the important stages of education, is the years in which many basic knowledge and skills are learned. Life Studies is one of the courses taught at the 1st, 2nd, and 3rd grade levels. The school adventure, which starts with the kindergarten period, continues with the first grade of primary school. By age, children pass from the pre-operational stage to the concrete operational stage in this period. They may have difficulty in perceiving the world as a whole and integrating the parts they have learned around them into a whole. The Life Studies course is a course that includes many courses and disciplines as a whole for the children of this period and aims to provide basic knowledge and experience for the courses divided into different disciplines in the coming years. It can be said that the Life Studies course has an important role in the acquisition of basic life skills. It can be said that the foundations of these skills are laid with the acquisitions that children have acquired in the flow of daily life and their internalization. Considering that the teaching of courses with interdisciplinary approaches is more effective, the Life Science course will facilitate the teaching of many courses in the following stages. Social Studies, on the other hand, benefit from many branches of social sciences that have a wide spectrum. Social Studies is a field of study that aims to bring citizenship knowledge to people with an interdisciplinary approach by making use of social science branches such as history, geography, anthropology, economics, sociology, psychology and philosophy. Social Studies takes its source from people. Therefore, we can say that everything that is human in it is within this scope.

It is seen that the education of individuals is important in the development of societies. It is tried to reach the objectives of these courses with the gains given for the content of the courses in the curricula. The opinions and suggestions of the practitioners of the program and the teachers involved in the transfer of the targeted achievements are important sources of the curriculum development process. Depending on the developments experienced, it is tried to train qualified and effective citizens in the light of the teaching programs. Teachers have a great responsibility in the application part of the curriculum prepared in a theoretically qualified manner. Primary and secondary school are important periods in which individuals shape their lives. Life Science and Social Studies, which aim to educate people and people with necessary life skills, are among the building blocks of primary and secondary education courses. It is very important for effective teaching to include complementary and improving connections between these courses. Examining the connection between Life Studies and Social Studies course according to teachers' opinions is important in terms of revealing this relationship.

Method and Data Analysis

This research was carried out using qualitative research. Within the framework of this research, teachers' opinions were obtained by using a semi-structured interview form. The study group of the research consists of classroom teachers and Social Studies teachers. The study was carried out with teachers in public and private schools located in the central districts of Mersin

(Mediterranean, Mezitli, Yenişehir and Toroslar). Due to the covid-19 epidemic that affected our country and the world, an open-ended question form was sent to the teachers via e-mail, taking into account the health and distance conditions. Data were collected by applying the open-ended question form in the spring semester of the 2020-2021 academic year. The obtained data were analyzed using content analysis. The data were converted into texts in the context of the questions in the semi-structured interview form. The texts were turned into themes one by one. Themes are categorized in the form of tables. The determined themes are indicated in the tables as frequency and percentage.

Result and Discussion

According to the data obtained, various results have been obtained such as the programs are useful, the Life Sciences and Social Studies courses prepare the students for life, the course contents are intense, and the information studies about the program changes are insufficient. Equipping students with the necessary life skills, raising them as active citizens by teaching citizenship skills, emphasizing the differences of the individual and the region they live in, and talking about teaching the necessary national and spiritual values as a part of the society show that the Life Science course is a course that prepares students for life in the most general sense.

It was stated that the subjects about the relationship between the Life Studies and Social Studies course were related to each other, but the Social Studies course remained abstract according to the students' levels. Some teachers said that they did not have enough knowledge about the programs and they tried to learn by their own means. The life studies course is simpler and more concrete than the level of the students, and the intensification of the subjects of Social Studies causes interruptions in the transition between these courses. They stated that these two courses are the pivotal course in preparation for life, that social studies is a more comprehensive and expanded version of the Life Studies course, and they complement each other. The fact that students are educated with the same teacher in primary education and that they learn some knowledge, skills and concepts incompletely affect the educational process of teachers' differentiation and student readiness in secondary school. that Life Sciences and Social Studies courses are interconnected and prepare students for life; It has been concluded that the content should be prepared according to the environment, teacher and student behaviors and arrangements should be made in the program by taking these into consideration.

It has been observed that method-techniques such as question-answer, lecture, brainstorming, drama, case study and discussion are mostly used in the teaching of Social Studies course. The use of different methods and techniques in the process plays an important role in transferring what students have learned through active experiences to life and in their development as individuals. It is seen that the social studies course is intense in terms of content and variable situations such as class size affect the teaching method techniques to be used in the process. It can be said that teachers will support the deficiencies they see in the program and make the application more functional with informative seminars.

"International Journal of New Approaches in Social Studies - IJONASS" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).